

İŞ KAZALARININ EKONOMİK ANALİZİ VE BAZI SEKTÖRLER BAZINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

ECONOMIC ANALYSIS OF WORK ACCIDENTS AND THE ASSESSMENT IN SOME SECTORS

Halil İbrahim DURDU*

Özet

Sanayileşme süreci ile artan makineleşme ve teknolojik gelişmeler çalışanların maruz kaldıkları riskleri arttırmıştır. İş çeşitliliği ve çalışan sayısının artması, çalışma hayatını daha karmaşık hale getirmiştir. Bütün bu gelişmelerin sonucunda, iş kazaları sayısal olarak artmış ve daha geniş alanları etkiler hale gelmiştir. İş kazaları sonucu oluşan maddi ve manevi zararlar hem kaza geçiren kişileri etkilemekte hem de ülke ekonomisinde önemli bir yük oluşturmaktadır. İş kazalarını ölçmek, etkilerini azaltmak ve nedenlerini belirleyip önleyebilmek amacıyla çeşitli kuruluşlar ulusal ve uluslararası düzeyde çalışmalar yürütmektedir. Devletler de iş sağlığı ve güvenliği konusunda çeşitli düzenlemeler yapmakta ve denetim mekanizmaları ile kazaları kontrol altına almaya çalışmaktadır. Kaza sonucunda devlet tarafından sigortaliya yapılan yardımlar, iş kazalarının doğrudan maliyetini oluşturmaktadır. Devlet bütçesinden karşılanan bu yardımlar, kaynakların bir kısmının iş kazaları yoluyla israf olmasına yol açmaktadır. Bu çalışmada iş kazalarının genel görünümünü anlatılmış ayrıca iş sağlığı ve güvenliğindeki gelişmeler değerlendirilmiştir. Devlet eliyle karşılanan yardımlar analiz edilerek yıllık bazda ekonomik yük hesaplanmış ve iş kazalarının gelecek 10 yıldaki seyri farklı senaryolar düzeyinde oluşturulan projeksiyonlar yardımıyla bulunmuştur. Çalışmada kömür madenciliği, metal sanayi ve inşaat sektörleri incelenmiş olup risk düzeyi yüksek olan bu sektörlerin iş kazası sayısındaki değişimin oluşturacağı ekonomik etki analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İş Kazası, Ekonomik Analiz, İş Sağlığı ve Güvenliği, Kömür Madenciliği, Metal Sanayi, İnşaat

Abstract

With the influence of increasing mechanization and technological developments within the process of industrialization, risks exposed by employees have been ascended. Work life has become more complicated because of the increase in the variety of work and the number of employees. As a result of all these issues, work accident has increased quantitatively and started to affect a wider mass of people. The financial and moral damage due to work accident has not only affected victims but also impaired national economy. In order to evaluate, decrease the effects and determine the reasons for preventing work accident, a variety of institutions have operated at both national and international level. Countries have also made regulations on work health and safety and tried to keep work accidents under control by inspection mechanisms. Financial assistances made by

1 Sosyal Güvenlik Uzman Yardımcısı, Sosyal Güvenlik Kurumu, Strateji Geliştirme Başkanlığı, hdurdu@sgk.gov.tr

national authorities to insured people have constituted the direct cost of work accident. These financial assistances from national budget have caused wastages by the way of work accidents. Within this study, the general characteristics of work accidents have been analyzed and developments in work health and safety have been considered. Moreover, financial assistances provided by the national authority have been analyzed annually and its economic burden has been calculated, the positioning of work accidents within the upcoming decade has also been set forth thanks to different scenarios and projections. In the study, the sectors with high risk factors, namely coal mining, metal industry and construction have been analyzed and the economic effects of the change in the number of work accident have been examined.

Key Words: Work Accident, Economic Analysis, Work Health and Safety, Coal Mining, Metal Industry, Construction.

1. GİRİŞ

İş kazaları genel olarak insan faktörünün işyeri ortamı ve üretim araçları ile ilişkisinden doğar. Tarihin her döneminde etkin bir olgu olan iş kazaları, küreselleşmedeki ve sanayileşmedeki artan yoğunlukla birlikte geniş alanlarda kendisini göstermiş ve ekonomideki verdiği zararlar bakımından önemini her zaman korumuştur.

İş kazalarının nedenlerini bulup önlemek için çeşitli kurum ve kuruluşlar araştırmalar yapmakta ve iş kazalarıyla mücadele etme yollarını aramaktadır. Devletler bu konuda ulusal mevzuatlarında düzenlemeler yapmakta, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi uluslararası örgütler de global çapta konuyla ilgili çalışmalar yürütmektedir.

Ülkemizde iş kazaları özellikle madencilik ve inşaat sektörü gibi risk düzeyi yüksek sektörlerde neden olduğu zararlar ve etkilediği alan bakımından önemli bir aktör olma durumunu sürdürmektedir.

Anayasamız ve diğer mevzuat kaynaklarında çalışma hayatını düzenleyen hükümler mevcuttur. Bu hükümler çalışan, işveren ve devlete bu konuda çeşitli sorumluluklar yüklemiştir.

İş kazaları genel anlamda kaza geçiren kişi ve ailesini etkilediği gibi ülke ekonomisine de önemli boyutlara ulaşan zararlar vermektedir.

Kazaların sebep olduğu maliyet kavramı çeşitli kaynaklarda farklı yaklaşımlarla değerlendirilmiş olup maliyetin ekonomik boyutu, doğrudan maliyeti oluşturmaktadır. Çalışmamızda da maliyet yönlü bir analiz yapılmıştır.

Kaza sonucunda sigortalıya yapılan yardımlar ekonomideki gelir gider dengesini olumsuz etkilemektedir. Sosyal devlet ilkesinin gereği

olarak, sigortalıya çeşitli haklar verilmekte ve kaza sonucunda yardım alması sağlanmaktadır.

İş kazalarının genel olarak incelenip ekonomik analizinin yapılmaya çalışıldığı bu çalışmada, iş kazaları verileri ışığında değerlendirilerek çeşitli sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızda iş kazası sayısındaki değişimin iş kazalarının doğrudan maliyetini oluşturan geçici iş göremezlik ödeneği, sürekli iş göremezlik geliri ile ölüm gelirinde meydana getirdiği değişim üç sektör bazında farklı senaryolar düzeyinde değerlendirilerek maliyet analizi somut verilerle temellendirilmiştir.

Bu çalışmada ekonomik analizi yapılan sektörler kömür madenciliği, metal sanayi ve inşaat sektörü olup sektörler bazında iş kazası değerleri ve iş kazası sonucu sağlanan yardımların maliyeti hesaplanıp 2012-2023 yılları için 3 farklı senaryoya göre değerlendirilmiştir.

2. İŞ KAZASI TANIMI

İş kazalarının genel tanımına bakacak olursak, iş kazası esas itibarıyla sigortalıların yaptığı işle ilgili olarak, işin yapılması sırasında meydana gelen olayı ifade etmektedir. ILO iş kazasını “belirli bir zarar veya yaralanmaya yol açan, önceden planlanmamış beklenmedik bir olay” şeklinde tanımlamıştır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise iş kazasını “Belirli bir zarara veya yaralanmaya neden olan, beklenmeyen ve önceden planlanamayan, üretimin bir süre durmasına yol açan olaydır.” şeklinde tanımlamıştır¹.

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda, iş kazası geniş bir şekilde tanımlanmış olup Kanunun ilgili maddesinde, beş farklı durumda meydana gelen olayların tümü iş kazası kapsamında değerlendirilmiştir².

Sigortalının geçirdiği her kaza iş kazası kapsamında değerlendirilmez. Bir olayın iş kazası olarak kabul görmesi için meydana gelen olayla sigortalının uğradığı zarar arasında nedensellik ilişkisinin olması gerekmektedir. Uygun neden-sonuç ilişkisi olarak ifade edebileceğimiz illiyet bağı, belli şartlara dayanmaktadır. Illiyet bağının belirlenmesinde genellikle “işverenin otoritesi altında bulunma” ölçütüne başvurulmakla birlikte illiyet bağının varlığı her olayın öznel koşulları altında değerlendirilir³.

1 TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, 3.İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İnşaat Sektöründe Kazalar ve Güvenlik Tedbirleri, 2011, Çanakkale, s.113.

2 Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, (Madde 13) <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/06/20060616.htm>

3 KARAKAŞ İsa, *İş Kazası ve Meslek Hastalığı İhtilafları ve Çözüm Yolları*, Yaklaşım Yayıncılık,

3.İŞ KAZASI HALİNDE SAĞLANAN YARDIMLAR

5510 sayılı Kanunda iş kazası sigortasından sağlanan yardımlar, geçici iş göremezlik süresince günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilmesi, sigortalıya sürekli iş göremezlik geliri bağlanması, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen sigortalının hak sahiplerine gelir bağlanması, gelir bağlanmış olan kız çocuklarına evlenme ödeneği verilmesi ve iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı için cenaze ödeneği verilmesidir.

4. İŞ KAZALARININ MALİYETİ

İş kazalarının sebep olduğu çeşitli maliyetler vardır. Değişik kaynaklarda iş kazalarının maliyetine farklı açılardan yaklaşmış ve bu kaynaklarda kendine özgü bir anlayışla maliyet kavramı anlatılmıştır.

Konuyla ilgili araştırmaların ortaya koyduğu önemli bir sonuç, iş kazalarının önlemek için alınacak tedbirlerin maliyetinin iş kazaları ortaya çıktıktan sonra ortaya çıkan maliyetten daha az olduğu gerçeğidir.

İş kazaları maliyeti birçok kaynakta doğrudan ve dolaylı maliyet olarak ele alınmış olup bazı kaynaklar ise bu iki maliyet türüne bir de dışsal maliyeti eklemiştir. Doğrudan maliyetler, hesaplanması kolay olan, belirli bir parasal değerle ifade edilebilen, iş kazaları sonucu ortaya çıkan zararların tazmin edilmesi ve kaza sonrasında yapılan tedavilerden dolayı yapılan parasal ödemeleri içeren maliyetlerdir. Parasal olarak ölçülebildiğinden ve kapsamı belli olduğundan hesaplanması kolaydır. Dolaylı maliyetler ise belirli bir parasal değeri ifade etmekten öte meydana gelen kaza nedeniyle oluşan maliyetlerin artmasına neden olan dolaylı unsurlardır. Bu yüzden hesaplanması zor ve sonuçları soyuttur⁴.

5. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KONUSUNDAKİ GENEL GÖRÜNÜM

Sanayileşmenin çalışma hayatına getirdiği yenilikler işçileri, işletmeleri, sektörleri çeşitli açılardan etkilemektedir. Çalışma koşullarındaki eksiklik ve olumsuzluklardan kaynaklanan iş kazaları, iş sağlığı ve iş güvenliği kavramlarının daha sık gündeme gelmesine neden olmaktadır⁵.

İş Sağlığı ve İş Güvenliği kendi içinde “İşçi Sağlığı” ve “İş Güvenliği” olarak
Ankara, 2006, s.30.

- 4 BÜTÜNER Okan/ UZUN Derya, “İş Kazalarının Maliyetleri ve Hesaplamaları Üzerine Bir Araştırma”, MYO-OS 2010- Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu, 21-22 Ekim, Düzce, s.19-20 http://www.duzce.edu.tr/kmyo/kmyo/myos/pdf/MYO_OS_6017.pdf Erişim tarihi 18.12.2012
- 5 T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, Tersanecilik Sektörü ile İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Tuzla Tersaneler Bölgesinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi Hakkında Araştırma ve İnceleme Raporu, Rapor Tarihi: 26.11.2008 Sayısı: 2008/1, s.256.

rak incelendiği gibi geniş anlamda “İş Güvenliği” olarak genişletilerek, her iki kavramı da kapsayacak şekilde kullanıldığı görülmüştür. Bununla birlikte “İş Güvenliği” kavramı, iş yerinde mevcut olan teknik sorunları kapsarken, “İş Sağlığı” kavramı çalışma ortamındaki mevcut sağlık koşullarının nasıl ve ne şekilde sağlandığı ve sağlanması gerektiği üzerinde durur⁶.

İş sağlığı ve güvenliği konusundaki önlemlerin yeterli ve etkin bir biçimde alınmasına yönelik olarak devlet, sivil toplum kuruluşları, işverenler ve çalışanların birlikte çalışması gerekmektedir. İş sağlığı ve güvenliğinin tarihsel gelişimi içinde bu kesimlere birbirinden farklı fakat birbirini tamamlar görevler düşmektedir. Bu konuda alınması gereken önlemler, çalışanların korunması yanında üretimin güvenliğini de koruma işlevi görür. Alınacak tedbirler ile iş kazalarının önüne geçileceğinden dolayı işletme güvenliği de sağlanmış olacaktır⁷.

İş sağlığı ve güvenliğine yapısal olarak bakıldığında kavramın, sadece çalışanların işyeri ortamlarına yönelik bir ihtiyaçtan doğmadığı, toplumun bir bütün olarak sosyal refahını sağlamak amacıyla ortaya çıkıp tüm kesimleri gözeten ve koruyan bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkar.

İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğini sağlayarak artan iş kazalarıyla mücadele edebilmek ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi amacıyla 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 30 Haziran 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanun, mevzuattaki dağınıklığın giderilmesi, kapsamın genişletilmesi ve konunun bütüncül bir yapıya kavuşturulması amacıyla çalışma hayatında yeni bir dönem başlatmıştır. Kanun, iş sağlığı ve güvenliği uygulamasında risk değerlendirmesini önceleyen proaktif bir yaklaşım göstermektedir⁸.

6. EKONOMİK ANALİZ

6.1 Yöntem

Bu bölümde iş kazalarının en yoğun görüldüğü üç sektör olan madencilik, metal ve inşaat sektörünün ülkemizdeki genel görünümü ele alınacaktır. İş kazalarının neden bu sektörlerde yoğunlaştığı incelenip bunun nedenleri açıklanmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada ekonomik analiz yapılırken sektör tanımlamaları belirli

6 KELEŞ Rüstem, “İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı ve Kavramla İlgili Perspektifler”, İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Kasım-Aralık 2004, Sayı:22, Yıl:4, s.16.

7 T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, a.g.r., 2008, s.258

8 İNCİROĞLU Lütfi, Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberi, “Yeni İş Sağlığı Ve Güvenliği Yasası ne getiriyor?” Makale Tarihi:3 Ekim 2012, <http://sgkrehberi.com/makale/116/>, Erişim tarihi: 25/12/2012

kıstaslar altında yapılmıştır. Genel değerler için Kurum İstatistik Yıllıkları ve Kurum verilerinden yararlanılmış olup sektör tanımları da İstatistik Yıllıklarında olduğu haliyle tanımlanmıştır.

2007 ve öncesinde faaliyet grupları, İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları Sigortaları Prim Tarife'sinde gösterildiği şekliyle tanımlanmış olup toplamda 43 tane iş kolu mevcuttu. 2007 ve öncesi veriler bu tablo esas alınacaktır. Sektör analizleri yapılırken madencilik sektörü için "Kömür Madenciliği" iş kolu, metal sektörü için "Metaller Müteallik Esas Endüstriler" ve "Metalden Mamul Eşya Sanayi (Makine ve Münakale Cihazları Hariç)" iş kolu, inşaat sektörü içinse "İnşaat" iş kolu esas alınacaktır.

2008 ve sonrasında ise faaliyet grupları farklılaşmıştır. Faaliyet grupları sınıflandırmasında "Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistiki Sınıflaması "(NACE) olarak bilinen iktisadi faaliyet kolu sınıflandırması esas alınır. 2008 ve sonrasındaki verilerle analiz yapılırken madencilik sektörü için "Kömür ve Linyit Çıkarılması" iş kolu, metal sektörü için "Ana Metal Sanayi" ve "Fabrikasyon Metal Ürünleri (Makine Teçhizat Hariç)" iş kolu, inşaat sektörü içinse "Bina İnşaatı", " Bina Dışı Yapıların İnşaatı" ve "Özel İnşaat Faaliyetleri" iş kolları esas alınmıştır.

Yıllar itibari ile sektörel analiz yapabilmek için böyle bir yol izlenmiş olup 2008 öncesi ve sonrası verilerde bu şekilde bir standart yakalanmak istenmiştir.

6.2 SEKTÖRLER

6.2.1 Madencilik Sektörü

Madencilik sektörünün zengin ve gelişmiş ülkelerde millî gelirdeki payı % 10 gibi yüksek bir orandır. Ülkemizde ise bu oran % 1,4 gibi son derece düşük bir düzeydedir. Gelişme yolunda olan ulusal sanayimizin hammadde girdileri bakımından, madencilik sektörüne bağımlılığı önemli düzeydedir. Madencilik sektörü, tarım sektörü ile birlikte ekonominin iki temel hammadde üreticisinden biri durumundadır. Bu niteliği nedeniyle sektör, ekonomiye hem doğrudan, hem de imalat sektörü gibi alanlara girdi sağlayarak dolaylı olarak katkı sağlamaktadır. Sektörün gelişmesinin ekonomik göstergeler üzerinde yaratacağı etki önemli düzeydedir⁹.

9 T.C Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, Kamuoyunu derinden etkileyen ölümlere ve yaralanmalara neden olan maden kazalarının önlenmesi için gerekli olan düzenleme, araştırma ve gelişme programları ihtiyaçlarının belirlenebilmesi ve ilgili bakanlıkların, madencilik kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, sendikaların ve madencilik sektörünün bilgi ve birikimi ile uygulamalarının değerlendirilmesini teminen; Türkiye'de madencilik sektöründe yürütülen faaliyetlerin iş sağlığı ve güvenliği açısından araştırılması, incelenmesi ve değerlendirilmesi

Madencilik sektörü sahip olduğu tehlikeli çalışma koşulları ile barındırdığı risklerin doğal bir sonucu olarak en fazla yaralanma, ölüm ve maddi kayıplara neden olan sektörlerin arasındadır. Özellikle kömür madenciliği iş kazası oranının yoğunlaştığı alanların başında gelir. Madenlerde çalışan kişi sayısı dünyadaki toplam çalışan sayısının % 1'i olmasına rağmen ciddi iş kazalarının % 8'i madencilik sektöründe olmaktadır¹⁰.

6.2.2 Metal Sektörü

Metal sektörü, yapısı gereği, oldukça yaygın bir alt sektörler grubunu içinde barındırmaktadır ve bu yönüyle ülkemizin motor sektörü olma özelliğindedir. Sektörde yoğun bir rekabet vardır ve çalışma hayatında esnek çalışma biçimleri yaygın olarak kullanılmaktadır.

Metal sektörü yapısı gereği ve içerdiği riskler nedeniyle bilgi, deneyim, uzmanlık gerektiren ve sürekli denetim yapılması gereken tehlikeli sektörlerin başında gelir.

Günlük hayatın önemli ihtiyaçlarını karşılayan ve beyaz eşyadan otomobile, iş makinelerinden ağır sanayiye kadar birçok kullanım alanı olan metal sanayi çok işlevli bir yapıya sahiptir. Sektörde makineleşme düzeyi yüksektir ve kullanılan araç-gereçler yanlış kullanımlarda insan hayatı için tehlike arz eder yapıdadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin gerekli iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini almaması, işveren ve çalışanların bilinçsiz davranışları ve kayıt dışı istihdam gibi faktörler sektördeki çalışma ortamını tehdit edip iş kazası yoğunluğunu artırır.

6.2.3 İnşaat Sektörü

İnşaat sektörü, kapsadığı alt sektörler ve yarattığı istihdamın büyüklüğü bakımından çok önemli bir konumdadır. Sektörün yarattığı istihdam incelendiğinde, vasıfsız işçilerin istihdamının yoğun olduğu görülür. Bu yönüyle inşaat sektörü, işsizliğin artmasını önleyen büyük bir sektördür¹¹.

Ülkemiz gelişen, buna bağlı olarak ihtiyaçları artan bir ülke durumundadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi, gelişimin ana eksenini kaçınılmaz olarak inşaat sektörü oluşturmaktadır. Barajlar, enerji üretim tesisleri, yollar, havaalanları, kentsel mekânlar, fabrikalar, hastaneler ve diğer tüm yaşamsal mekânlar ile o mekânları yaşanılır hale getiren tüm

dirilmesi konulu araştırma ve inceleme raporu, Rapor Tarihi: 08.06.2011 Sayı: 2011/3, s.3.

10 TANIR F. „Madenlerde İş Sağlığı ve Güvenliğine Bakış”, Maden İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı, 2009, Adana, s.7-8.

11 OFLUOĞLU Gökhan, DOĞRU Tarık, “Türkiye’de İnşaat İş Kazalarının Ekonomik Boyutları”, KAMU-İŞ İş Hukuku ve İktisat Dergisi, 2011, Cilt:11, Sayı:4, s.185-186.

altyapının ilk adımı inşaatla atılmaktadır. Sektöre girdi sağlayan ve faaliyetlerini bu sektördeki gelişmelere bağlı olarak devam ettiren diğer sektörlerin katkısı da dikkate alındığında inşaat sektörünün Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) içindeki payının yaklaşık yüzde 30 seviyesinde olduğu görülmektedir. Sektör, GSMH içindeki payının yanında kendisine bağlı 200'den fazla alt sektörün ürettiği mal ve hizmete talep yaratan bir konumda olup, bu yaygın etki inşaat sektörünün "ekonominin lokomotif" olma vasfının en önemli göstergelerindedir¹².

İnşaat sektörü, iş kazası riski yüksek, iş kazası görülme oranı fazla ve özellikle ölümlü iş kazası sayısı diğer sektörlerin üzerinde olan bir sektördür. Bu durumun nedenleri arasında, sektördeki işlerin çeşitliliği ve bu işlerin tehlike düzeylerinin yüksek olması ile çalışma koşullarındaki yoğun risk düzeyi önemli bir yer tutar.

Nitelikli iş gücü ihtiyacının karşılanmasındaki güçlük ve bu işgücünün istihdamda sayısal olarak az olması, yapı işlerinde iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uyulmaması, işyerlerinde standart dışı ve yanlış donanımlı kişisel koruyucu malzemelerin varlığı ile iş güvenliği ve sağlığı uzman kadrosunun yeterli olmaması da iş kazalarına ortam hazırlayan faktörlerdendir.

6.3 İŞ KAZALARI VE İNCELENEN SEKTÖRLERLE İLGİLİ VERİLER

Bu bölümde iş kazaları, iş kazaları sonucu sağlanan yardımlar ve sigortalı değerleri sayısal veriler ışığında genel olarak değerlendirilecektir. İş kazası, iş kazası sonucu ölüm, sigortalı sayıları ile sürekli ve geçici iş göremezlik süreleri ve hak sahiplerine bağlanan ölüm gelirleri gibi değerlerin yıllara göre analizi yapılacaktır.

İş kazalarının sayısı yıllar itibari ile azalıp çoğalan bir yapıya sahiptir. Tablo 1'de 2002-2011 yılları arasında meydana gelen iş kazaları, iş kazaları sonucu ölüm ve ilgili yıllardaki sigortalı sayıları verilmiştir.

12 Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İNTES), Genel Ekonomik Veriler İnşaat Sektörü Sorunları ve Çözüm Önerileri, Mayıs 2011, s.3.

Tablo 1 2002-2011 yılları arasında iş kazası, iş kazası sonucu ölüm ve sigortalı sayıları

YILLAR	SİGORTALI SAYISI	İŞ KAZASI SAYISI	ÖLÜM SAYILARI
2002	5.223.283	72.344	872
2003	5.615.238	76.668	810
2004	6.181.251	83.830	841
2005	6.918.605	73.923	1.072
2006	7.818.642	79.027	1.592
2007	8.505.390	80.602	1.043
2008	8.802.989	72.963	865
2009	9.030.202	64.316	1.171
2010	10.030.810	62.903	1.444
2011	11.030.939	69.227	1.700

Madencilik, metal sanayi ve inşaat sektörü iş kazaları bakımından göze çarpan bir yoğunluğa sahiptir. Bu yoğunluk karşılaştırmalı olarak 3 faaliyet kolunda 2002-2011 yılları arası meydana gelen iş kazası sayılarını gösteren Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2 2002-2011 arası seçilmiş sektörler ile ve bütün sektörlerdeki iş kazaları sayısı

	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	METAL SANAYİ	İNŞAAT SEKTÖRÜ	SEKTÖR TOPLAMLARI	GENEL TOPLAM	SEKTÖR AĞIRLIĞI (%)
2002	6.587	12.640	7.982	27.209	72.344	37,61
2003	5.647	14.135	8.198	27.980	76.668	36,50
2004	5.481	17.220	8.106	30.807	83.830	36,75
2005	6.011	15.247	6.480	27.738	73.923	37,52
2006	6.722	16.545	7.143	30.410	79.027	38,48
2007	6.293	17.147	7.615	31.055	80.602	38,53
2008	5.728	11.000	5.574	22.302	72.963	30,57
2009	8.193	12.133	6.877	27.203	64.316	42,30
2010	8.150	11.539	6.437	26.126	62.903	41,53
2011	9.217	12.540	7.749	29.506	69.227	42,62
TOPLAM	68.029	140.146	72.161	280.336	735.803	38,10

Üç sektörün arasında metal sanayi iş kazası yoğunluğunun en yüksek olduğu sektördür. Dikkat edilmesi gereken nokta iş kazalarının ortalama % 30’u ile % 43’ünün bu faaliyet gruplarında meydana geldiği

gerçeğidir. Tablo 3’de 2002-2011 yılları arasında ilgili sektörlerde meydana gelen iş kazaları sonucu ölüm sayıları verilmiştir.

Tablo 3 2002-2011 arası seçilmiş sektörler ile bütün sektörlerde meydana gelen iş kazaları sonucu ölüm değerleri

	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	METAL SANAYİ	İNŞAAT	SEKTÖR TOPLAMLARI	GENEL TOPLAM	SEKTÖR AĞIRLIĞI (%)
2002	39	27	319	385	872	44,15
2003	53	34	274	361	810	44,57
2004	38	53	263	354	841	42,09
2005	77	42	290	409	1.072	38,15
2006	35	50	397	482	1.592	30,27
2007	38	60	359	457	1.043	43,82
2008	30	53	297	380	865	43,93
2009	3	13	156	172	1.171	14,69
2010	86	67	475	628	1.444	43,49
2011	55	90	570	715	1.700	42,06
TOPLAM	454	489	3.400	4.343	11.410	38,06

Ölümlerin çoğu inşaat sektöründedir. Sektördeki kazaların ölümcül nitelikte olması bunun başlıca sebebidir. İlgili sektörlerde meydana gelen ölümlü iş kazalarının ise yaklaşık % 79’u inşaat sektöründe olmuştur. Tablo 2 ve 3’ü birlikte değerlendirirsek kömür madenciliği sektöründe meydana gelen her 10.000 iş kazasından 67’si, metal sanayi sektöründe 35’i, inşaat sektöründe ise 471’i ölümle sonuçlandığını görürüz. İnşaat sektöründeki kazalar kömür madenciliği sektöründen 7 kat, metal sanayi sektöründen ise 13 kat daha ölümcüldür.

6.3.1 Geçici İş Göremezlik Verileri

İş kazaları sonucu sağlanan haklardan biri geçici iş göremezlik ödeneğidir. Geçici iş göremezlik ödeneği, iş kazası veya meslek hastalığı dolayısıyla işinde geçici bir süre çalışamayacağı hekim raporu ile saptanan sigortalıya çalışmadığı günler için Kurum tarafından yapılan parasal yardımdır.

Genel olarak her yıl 70.000-80.000 arasında geçici iş göremezlik vakası görülmektedir. Geçici iş göremezlik vakaları erkek sigortalılarda yoğunlaşmıştır.

Toplam geçici iş göremezlik süresinin % 97'si ayakta tedavi, % 3'ü ise yatarak tedavi sürelerine aittir. Buradan geçici iş göremezlik vakalarının hafif çaplı iş kazaları sonucunda meydana geldiği sonucu çıkarılabilir.

Tablo 4'de 2003-2012 yılları arası seçilmiş sektörlerin gün sayısı ve maliyet toplamaları vardır. Tablo 4 ve sonraki tablolarda yer alan sayısal değerler Kurumumuz Hizmet Sunumu Genel Müdürlüğünden temin edilmiştir.

Tablo 4 2003-2012 yılları arası seçilmiş sektörler geçici iş göremezlik gün sayısı ile maliyet değerleri

	KÖMÜR MADENCİLİĞİ		METAL SANAYİ		İNŞAAT	
	GÜN TOPLAMI	MALİYET TOPLAMI	GÜN TOPLAMI	MALİYET TOPLAMI	GÜN TOPLAMI	MALİYET TOPLAMI
2003	109.362	2.009.405	329.936	4.067.928	227.197	3.193.480
2004	124.647	2.725.002	359.349	5.649.622	223.279	3.685.268
2005	113.398	2.891.654	336.322	5.918.811	181.307	3.135.490
2006	132.085	3.167.733	353.216	6.892.173	226.120	4.204.488
2007	129.406	3.515.155	384.218	8.371.522	250.109	4.797.819
2008	118.526	4.249.711	217.464	7.711.829	121.723	4.818.567
2009	155.313	4.757.939	253.129	6.602.700	215.449	5.015.381
2010	123.858	4.195.549	202.462	5.333.551	160.662	3.672.419
2011	147.755	5.321.397	277.865	8.329.936	275.197	6.960.170
2012	111.543	4.305.512	198.397	6.409.561	198.176	5.452.443
TOPLAM	1.265.893	37.139.057	2.912.358	65.287.633	2.079.219	44.935.525

2003-2012 yılları arasında toplam 16.406.556 gün geçici iş göremezlik meydana gelmiştir. Seçilmiş sektörlerin gün toplamı 6.257.470 gündür. Aynı yıllar arasında geçici iş göremezlik sonucu ödenen miktar toplam 344.617.201 TL olup bunun 147.362.215 TL'si 3 sektöre aittir.

Sigortalılar geçici iş göremezlik ödeneği aldığı zaman zarfında çalışamayacağından dolayı bu günlerde bir prim kaybı oluşur. Prim kaybı hesaplanırken sigortalılara ödenen geçici iş göremezlik ödeneği, sigortalının yatarak ve ayaktan tedavi süreleri dikkate alınarak günlük prime esas kazancı üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 5'de seçilmiş sektörlerde oluşan prim kayıpları 2003-2012 yılları bazında verilmiştir.

Tablo 5 2003-2012 yılları arası seçilmiş sektörlerin prim kayıpları dağılımı

	SEKTÖRLER	PRİM KAYBI
2003	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	1.117.382
	METAL SANAYİ	2.262.321
	İNŞAAT	1.784.982
2004	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	1.514.310
	METAL SANAYİ	3.134.150
	İNŞAAT	2.060.905
2005	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	1.607.678
	METAL SANAYİ	3.285.456
	İNŞAAT	1.755.624
2006	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	1.760.437
	METAL SANAYİ	3.827.882
	İNŞAAT	2.353.402
2007	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	1.956.058
	METAL SANAYİ	4.650.973
	İNŞAAT	2.682.873
2008	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	2.360.341
	METAL SANAYİ	4.287.802
	İNŞAAT	2.695.838
2009	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	2.644.018
	METAL SANAYİ	3.673.006
	İNŞAAT	2.808.723
2010	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	2.332.179
	METAL SANAYİ	2.958.892
	İNŞAAT	2.049.613
2011	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	2.953.741
	METAL SANAYİ	4.625.334
	İNŞAAT	3.894.892
2012	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	2.388.663
	METAL SANAYİ	3.559.336
	İNŞAAT	3.046.794
	GENEL TOPLAM	82.033.606

10 yıllık süre zarfında oluşan toplam prim kaybının % 43'ü seçilmiş sektörlerle aittir.

6.3.2 Sürekli İş Göremezlik Verileri

Sürekli iş göremezlik, sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı sonucu meslekte kazanma gücünün en az % 10 azalması haline denir. Sigortalı meslekte kazanma gücünü tamamen (% 100 oranında) kaybetmişse “sürekli ve tam iş göremezlik hali”, % 10-% 100 arası kaybetmişse “sürekli ve kısmi iş göremezlik hali” söz konusu olur. Bu durumdaki sigortalılara bağlanacak gelire sürekli iş göremezlik geliri denir.

Sigortalılar sürekli iş göremezlik geliri aldığı zaman zarfında çalışamayacağından dolayı bu günlerde bir prim kaybı oluşur. Prim kaybı hesaplanırken sigortalıların yıllık prime esas kazançlarından aylık prime esas kazanç bulunmuş ve sürekli iş göremezlik durumuna düşmeseydi, sürekli iş göremezlik geliri almaya başladığı aydan yılın sonuna kadar çalışacağı varsayılarak prim kaybı hesaplanmıştır.

Tablo 6’da seçilmiş sektörlerde oluşan prim kayıpları 2003-2012 yılları bazında verilmiştir.

Tablo 6 2003-2012 yılları arası seçilmiş sektörlerin prim kayıpları dağılımı

	SEKTÖRLER	PRİM KAYBI
2003	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	416.088
	METAL SANAYİ	297.224
	İNŞAAT	493.707
2004	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	444.620
	METAL SANAYİ	494.899
	İNŞAAT	675.606
2005	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	645.457
	METAL SANAYİ	556.306
	İNŞAAT	729.739
2006	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	520.188
	METAL SANAYİ	564.606
	İNŞAAT	851.228
2007	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	459.598
	METAL SANAYİ	569.719
	İNŞAAT	821.695
2008	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	307.617
	METAL SANAYİ	522.199
	İNŞAAT	629.277
2009	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	103.417
	METAL SANAYİ	202.549
	İNŞAAT	260.119
2010	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	35.155
	METAL SANAYİ	90.162
	İNŞAAT	64.597
2011	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	32.142
	METAL SANAYİ	34.847
	İNŞAAT	15.600
2012	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	9.208
	METAL SANAYİ	15.483
	İNŞAAT	3.057
	GENEL TOPLAM	10.866.111

10 yıllık süre bazında toplam prim kaybının % 27'si seçilmiş sektör-
lere aittir.

6.3.3 Ölüm Geliri Verileri

İş kazası sonucu hayatını kaybeden sigortalıların hak sahiplerine gelir bağlanması, iş kazası sigortasından sağlanan yardımlardan biridir. Gelirin kimlere hangi oranlarda dağıtılacağı, bağlanacak gelirin miktarı ve hesaplanma yöntemi 5510 sayılı Kanunda anlatılmaktadır.

Ölüm gelinde, sürekli iş göremezlik gelinde olduğu gibi aylık bağlandığından maliyet hesabı, aylık miktar üzerinden değil gelirin yıl içinde bağlandığı aydan yıl sonuna kadar devam edeceği düşüncesiyle hesaplanmış ve hesaplamalarda yılın 7. ayında yapılan gelir artış oranları da dikkate alınarak yıllık maliyet bulunmuştur. Bulunan maliyetler o sene içindeki maliyetlerdir. 2003-2012 arası maliyetler bu yöntemle yıllık bazda hesaplanarak ölüm gelirinin o sene içindeki ekonomik yükün bulunması amaçlanmıştır.

Tablo 7’de seçilmiş sektörlerde ölüm gelirinin 2003-2012 yılları arası aylık toplamı ve yıllık nominal maliyeti yer almaktadır.

Tablo 7 2003-2012 yılları arası seçilmiş sektörlerin aylık ve nominal maliyet dağılımı

	SEKTÖRLER	SAYI	AYLIK TOPLAMI	YILLIK NOMİNAL MALİYET
2003	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	74	20.590	102.718
	METAL SANAYİ	51	21.217	122.349
	İNŞAAT	432	127.191	762.700
2004	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	84	29.183	150.359
	METAL SANAYİ	85	30.040	194.149
	İNŞAAT	455	145.239	971.659
2005	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	74	30.451	260.469
	METAL SANAYİ	91	35.697	198.260
	İNŞAAT	640	161.250	919.029
2006	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	60	18.719	130.945
	METAL SANAYİ	95	29.903	188.517
	İNŞAAT	769	173.908	1.089.525
2007	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	61	15.518	99.021
	METAL SANAYİ	117	32.860	157.413
	İNŞAAT	638	137.384	897.032
2008	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	9	4.083	45.745
	METAL SANAYİ	38	11.106	76.265
	İNŞAAT	271	62.054	441.909
2009	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	4	809	2.806
	METAL SANAYİ	20	13.065	85.841
	İNŞAAT	38	6.873	55.812
2010	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	17	5.485	36.392
	METAL SANAYİ	24	7.066	32.726
	İNŞAAT	11	8.431	68.747
2011	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	0	0	0
	METAL SANAYİ	23	10.758	74.667
	İNŞAAT	10	5.191	35.890
2012	KÖMÜR MADENCİLİĞİ	0	0	0
	METAL SANAYİ	2	1.759	21.317
	İNŞAAT	0	0	0
	GENEL TOPLAM	4.193	1.145.830	7.222.262

Tablodan yıllık nominal maliyetin aylık toplamından fazla olduğu görülür. Bu artışta hem maaş alınan ayların toplam değeri hem de değerler Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE) rakamı ile güncellenmesinin etkisi vardır. Son yıllarda değerlerin düşmesi, ölüm gelirinin bağlanma sürecinin uzaması nedeniyledir.

7. SEKTÖR PROJEKSİYONLARI

Bu bölümde incelenen üç sektör bazında projeksiyon yöntemi ile maliyet analizi yapılacaktır. Kömür madenciliği, metal sanayi ve inşaat sektörleri için 2003-2011 yılları verileri kullanılarak sektörlerin toplam iş kazası içindeki sayısı bulunmuştur. Sektör bazındaki kazalar ile o sektörde görülen toplam geçici iş göremezlik, sürekli iş göremezlik ve ölüm geliri sayıları karşılaştırılmış ve geçici iş göremezlik, sürekli iş göremezlik ve ölüm gelirinin iş kazası sayısına göre ağırlıklı ortalaması elde edilmiştir. İş kazası sayıları için kullanılan yıl aralığı 2003-2011'dir. Bulunan ortalamalar, 2012-2023 yılları arası için sektörlerin sabit oranları olarak kabul edilmiştir.

2003-2011 yılları arası bulunan geçici iş göremezlik, sürekli iş göremezlik ve ölüm geliri yıllık maliyet toplamları yıllık TÜFE oranları ile 2011 sonuna taşınarak ilgili maliyet değerlerinin 2011 Aralık ayı değeri bulunmuştur. Bulunan değerler, üç bölüm için de vaka sayısına bölünerek ağırlıklı ortalama yöntemi ile vaka başına ortalama maliyet hesaplanmıştır. Son 9 senenin ağırlıklı ortalama maliyet toplamının vaka sayısına bölünmesi ile bulunan değerler sektör bazında geçici iş göremezlik ödeneği, sürekli iş göremezlik geliri ve ölüm geliri için 2012 yılı başı ortalama maliyeti olarak kabul edilmiştir.

2012 yılı toplam maliyeti, 2003-2011 aralığındaki maliyetlerin ortalama değeri olan ve 2012 yılı başı ortalama maliyeti kabul edilen değerlerin, 2012 yılı TÜFE Rakamı ile güncellenmesi ile elde edilmiştir. Toplam prim kaybı 2012 değeri de aynı yöntemle hesaplanmıştır. 2012 yılı için bulunan maliyet değeri, 2013-2023 yıllarında Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)'nin 2013-2100 yılları aralığındaki değer artışları projeksiyonundaki değerler kullanılarak yıldan yıla güncellenmiş ve 2012-2023 maliyet ve prim kaybı toplamları elde edilmiştir. Senelik maliyet ve prim kaybı artışı hesaplanırken ilgili projeksiyonda, geçici iş göremezlik ödeneği için ücret artış değeri, sürekli iş göremezlik ve ölüm değeri için ise TÜFE değerleri kullanılmıştır.

3 farklı senaryoda göre iş kazası sayısı bulunurken "Türkiye'deki İş Kazalarının Yapay Sinir Ağları ile 2025 Yılına Kadar Tahmini" çalışmasından yararlanılmıştır. İlgili çalışmada, Yapay Sinir Ağları yöntemi kulla-

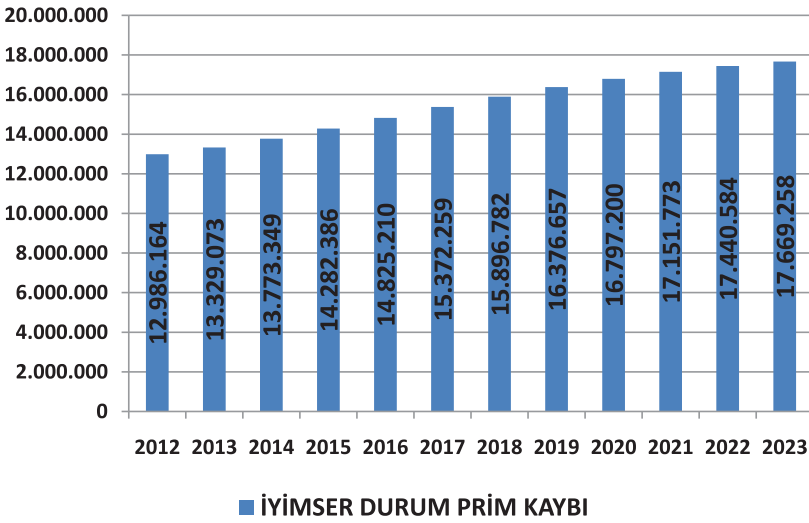
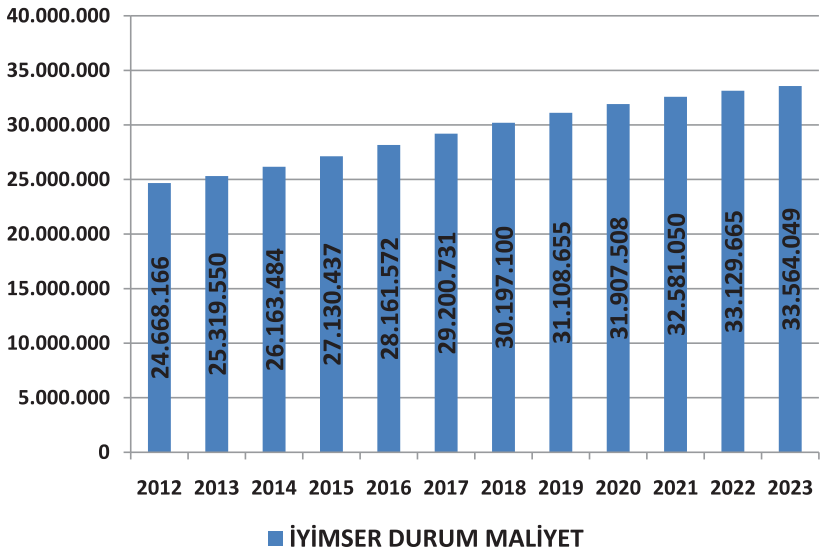
nılarak Türkiye geneli için iş kazası tahmin modelleri geliştirilmiştir. Bu modeller yardımıyla Türkiye'nin 2025 yılına kadar olan iş kazası sayısı üç farklı senaryo ile tahmin edilmiştir.

Model geliştirilirken sigortalı, işyeri, iş kazası, ölü ve iş göremezlik sayıları model parametreleri olarak kullanılmış ve bu parametrelere ait 1970-2010 yılları arasındaki verilerden yararlanılmıştır¹³.

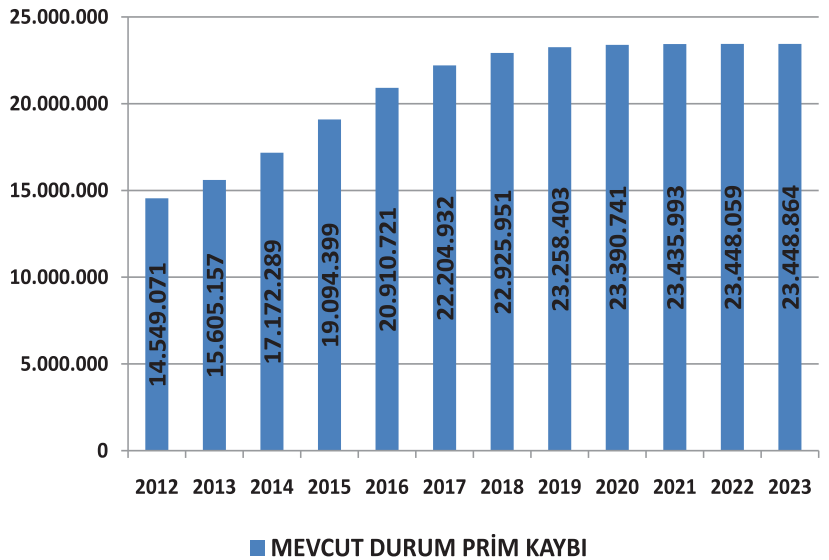
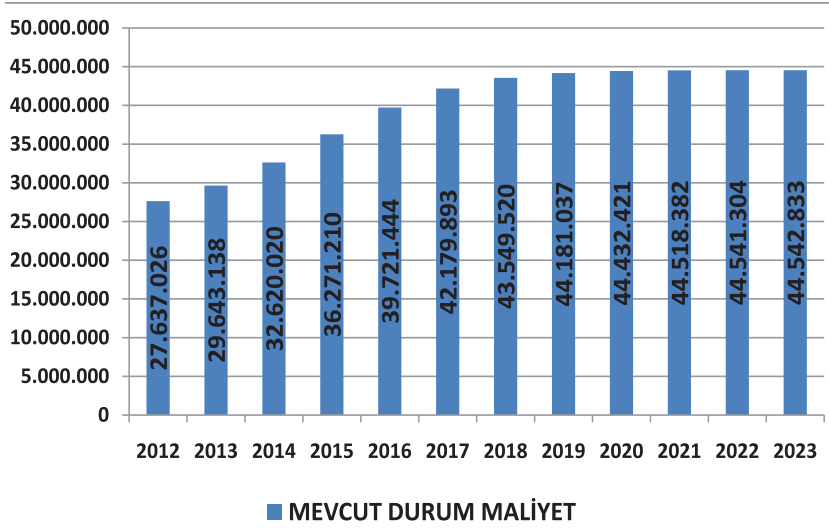
Üç farklı senaryoya göre üç sektör bazında oluşturulan projeksiyon-da mevcut durum, iyimser ve kötümser durum değerleri hesaplanmış ve 2012-2023 yılları arası toplam maliyet ve prim kaybı üç yaklaşıma göre ayrı ayrı bulunmuştur.

13 CEYLAN Hüseyin, AVAN Murat, Türkiye'deki İş Kazalarının Yapay Sinir Ağları ile 2025 Yılına Kadar Tahmini, International Journal of Engineering Research and Development, January 2012, Vol.4, No.1, s.46.

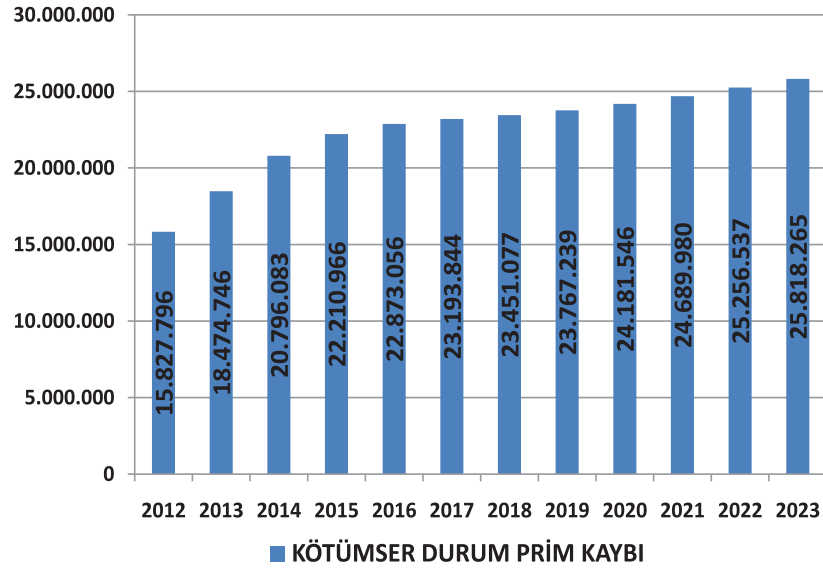
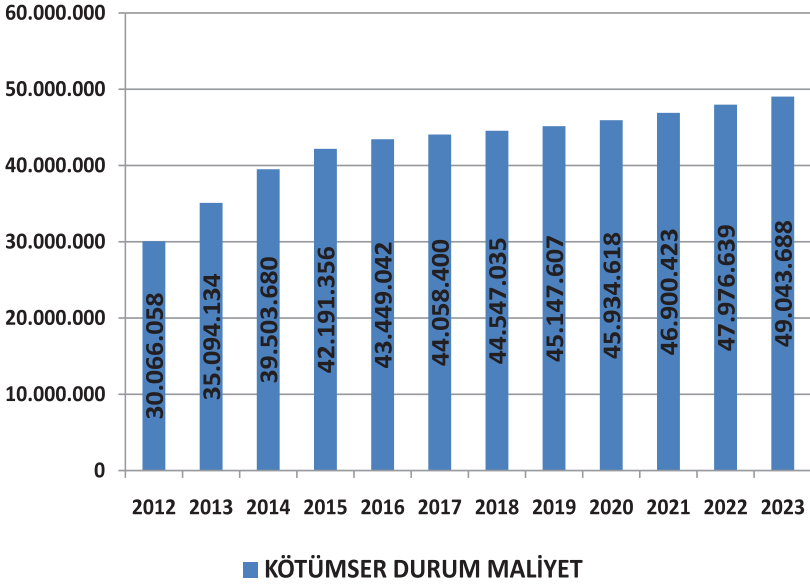
7.1 Senaryo 1 (İyimsiz Durum)

7.2 Senaryo 2 (Mevcut Durum)

7.3 Senaryo 3 (Kötümser Durum)

8. SONUÇ

3 farklı duruma göre incelediğimiz senaryolardaki maliyet ve prim kayıplarını değerlendirdiğimizde;

Kötümser durumda iyimser duruma göre 160.780.713 TL, mevcut duruma göre 40.074.452 TL maliyet artışı vardır. Kötümser durumda iyimser duruma göre 84.640.440 TL prim kaybı artışı, mevcut duruma göre 21.096.555 TL prim kaybı artışı vardır.

İYİMSER DURUM

Maliyet: 353.131.967 TL

Prim Kaybı: 185.900.695 TL

MEVCUT DURUM

Maliyet: 473.838.228 TL

Prim Kaybı: 249.444.580 TL

KÖTÜMSER DURUM

Maliyet: 513.912.680 TL

Prim Kaybı: 270.541.135 TL

İş kazalarının ekonomik analizin yapıldığı ve iş kazası sıklığı yüksek olan 3 sektörün maliyetinin incelendiği bu çalışmada, 2012-2023 yılı aralığında iş kazaları projeksiyonu yapılmış olup ilgili sektörlerde iş kazası sayısında değişimin geçici iş göremezlik ödeneği, sürekli iş göremezlik geliri ve ölüm gelirine etkisi bulunmaya çalışılmıştır. Mevcut, iyimser ve kötümser senaryoya göre ilgili sektörlerde oluşan maliyet değerlendirilmiştir.

Yapay Sinir Ağları yöntemindeki iş kazası sayıları değişkenine göre 2012-2023 yılları arası yapılan projeksiyona göre iyimser tahmin ülkemize hem büyük bir maliyet artışı sağlamakta hem de prim kaybını azaltarak gelir gider dengeleri açısından artı değer yaratmaktadır.

İlgili sektörlerdeki iş kazalarını azaltmak ve böylece projeksiyondaki iyimser duruma gelip değer kazancı sağlamak için sektörel bazda yapılması gerekenleri kısaca özetlersek;

Kömür Madenciliği Sektöründe;

- Sektörde meydana gelen iş kazalarının ortak özellikleri arasında; risk değerlendirilmesinin yapılmaması, alt işveren-taşeron uygulamaları, grizu riskine karşı önlemlerin yetersiz olması, kamu birimleri denetiminin eksikliği, çalışanlarda kişisel koruyucu donanımın eksik olması gibi faktörler vardır.

- Yeraltı kömür ocaklarında emniyetin sağlanmasında gelişmiş teknolojilerin olumlu etkileri vardır. Mekanizasyonun olduğu ocaklarda iş kazalarındaki sıklık ve şiddet oranlarının önemli ölçüde azaldığı gözlenmiştir. Metan gazı kaynaklı kazaların kesin çözümü ise metan drenajı yapmaktır. İlk olarak İngiltere’de uygulanan metan drenajı güvenlik ve ekonomik yarar sağladığı için daha sonra tüm dünyada uygulanır hale gelmiştir.
- Risk düzeyi yüksek yeraltı madenciliğinde belli nitelikteki işlerin sertifika sahibi kişilerce yapılmasına dair bağlayıcı bir düzenleme olmaması da önemli bir eksikliktir. Bu konuda kararlı adımlar atılması gerekmektedir.
- Maden ocaklarının kuruluş aşamasından itibaren taşınması gereken şartlar vardır. Denetimlerin sıklaştırılıp bu şartları sağlamayan ocaklarda üretime izin verilmemesi gerekmektedir.
- Ocaklarda uygun gaz ölçüm cihazlarının bulunmaması ve gaz ölçümlerinin gereken sıklıkta yapılmaması çalışan sağlığını tehdit eden diğer faktörlerdir.
- Sektörde eğitilmiş işgücü eksikliği ile yönetim, denetim ve eğitim alanında eksiklikler mevcut olup bu konunun taraflarının bu konulara yoğunlaşması gerekir.
- Sektördeki kazalar genel olarak, alt yapı ve teknoloji ile ilgili önlenemez sorunlardan kaynaklanmakta olup denetim ve yaptırımların tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Kazalar sonucu yaşanan kayıplar ile birlikte ekonomik boyut da incelenmeli ve konu ile ilgili yapılan çalışmalar da dikkate alınarak kayıpların önlenmesi için bir madencilik sektörü stratejisi belirlenmesi gereklidir.

Metal Sektöründe;

- Sektördeki küçük ve orta ölçekli işletmelerin iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini almaması, işveren ve çalışanların bilinçsiz davranışları ve kayıt dışı istihdamın yoğunluğu iş kazası sayısını artırır. Ayrıca koruyucusuz makine imali ve kullanımı da iş kazası oluşumuna yol açmaktadır. İş donanımının kullanımı ve bakımının yapılması ve çalışanların makineler konusunda eğitimine önem verilmesi gerekir.
- Sektörde elle taşımının yoğun olduğu işlerde kas ve iskelet sistemi hastalıklarına sıkça rastlanır. Bu sorunu çözmek için taşıma işleminin mekanik sistemler vasıtasıyla yapılması, elle taşımacılık yapılıyorsa da uygun biçimde yapılması gerekir.

- Sektördeki işletmelerde kayıt dışı istihdamın kayıt altına alınması, iş kazalarına davetiye çıkaran taşeronluk sisteminin azaltılması, sendikalaşma uygulamasının yaygın hale getirilmesi, işyerlerinde risk analizinin yapılması ve yüksek risk düzeyindeki işyerlerinin sürekli denetim ve kontrol ile risk seviyelerinin azaltılması gerekir.
- Çalışanlara iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin işe başlamadan ve periyodik aralıklarla verilmesi, kişisel koruyucu donanım kullanımına önem verilmesi ve bu donanımın gereken standartlarda olması sektörde iş kazalarıyla mücadele etmeyi sağlar.

İnşaat Sektöründe;

- Sektördeki üç ölümcül kazadan biri taşıma araçları ile çalışırken meydana gelmektedir. Araçların neden olduğu kazaların azaltılması sektördeki iş kazalarının önüne geçmek için önemli bir avantaj sağlar. Ayrıca elle taşımamanın neden olduğu rahatsızlıklarla mücadele edilmeli ve mekanik sisteme geçilmelidir.
- Sektörde meydana gelen iş kazalarında kafatası yaralanması önemli bir yer tutar. Bu tür yaralanmalarından korunmak için sektörde zorunlu olan baret kullanımını arttırmak ve baretin doğru kullanılmasını sağlamak gerekir.
- Sektörde mevcut vasıfsız işçiler, önemli bir sorun kaynağıdır. Denetimlerin sıklaştırılması ve zor koşullarda çalışmak zorunda bırakılan bu işçilerin yeterli iş güvenliği şartlarına sahip olması sağlanmalıdır. İnşaat ve yapı malzemelerinin denetiminde de önemli eksiklikler vardır. İlgili kamu yönetimlerinin kontrolleri sıklaştırması ve gördüğü eksikliklere yatırım uygulaması kazaların azaltılmasında önemli rol oynar.
- Taşeronlaşma ve kayıt dışı işletmelerin önüne geçilmesi işçilerin sigortasız çalışmalarının engellenmesini sağlamak yolunda önemli bir aşama sağlar.
- Nitelikli iş gücü sayısındaki eksiklik, yapı işlerinde iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına uyulmaması, işyerlerinde yanlış donanımlı kişisel koruyucu malzemelerin kullanılması ve iş güvenliği ve sağlığı uzman kadrosunun yeterli olmaması sektörde üzerine düşülmesi gereken başlıca diğer sorunlardır. Konunun taraflarının birlikte hareket etmeli ve ekonomide önemli bir yeri olan sektörün iş güvenliği standartları olması gereken seviyeye gelmelidir.

KAYNAKÇA

KİTAP VE DERGİLER

- BÜTÜNER Okan/ UZUN Derya, “İş Kazalarının Maliyetleri ve Hesaplamaları Üzerine Bir Araştırma”, MYO-OS 2010- Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu, 21-22 Ekim, Düzce.
- CEYLAN Hüseyin/ AVAN Murat, **Türkiye’deki İş Kazalarının Yapay Sinir Ağları ile 2025 Yılına Kadar Tahmini**, International Journal of Engineering Research and Development, International Journal of Engineering Research and Development, January 2012, Vol.4, No.1
- KARAKAŞ İsa, İş Kazası ve Meslek Hastalığı İhtilafları ve Çözüm Yolları, Yaklaşım Yayıncılık.
- KELEŞ Rüstem, “İş Sağlığı ve Güvenliği Kavramı ve Kavramla İlgili Perspektifler”, İş Sağlığı ve Güvenliği Dergisi, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sayı:22, Yıl:4, Kasım-Aralık 2004.
- OFLUOĞLU Gökhan, DOĞRU Tanık, “Türkiye’de İnşaat İş Kolundaki İş Kazalarının Ekonomik Boyutları”, KAMU-İŞ İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Cilt:11, Sayı:4, 2011.
- T.C Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, **Kamuoyunu derinden etkileyen ölümlere ve yaralanmalara neden olan maden kazalarının önlenmesi için gerekli olan düzenleme, araştırma ve gelişme programları ihtiyaçlarının belirlenebilmesi ve ilgili bakanlıkların, madencilik kurum ve kuruluşlarının, üniversitelerin, sendikaların ve madencilik sektörünün bilgi ve birikimi ile uygulamalarının değerlendirilmesini teminen; Türkiye’de madencilik sektöründe yürütülen faaliyetlerin iş sağlığı ve güvenliği açısından araştırılması, incelenmesi ve değerlendirilmesi konulu araştırma ve inceleme raporu**, Rapor Tarihi: 08.06.2011 Sayı: 2011/3.
- T.C Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu, **Tersanecilik Sektörü ile İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Tuzla Tersaneler Bölgesinin İncelenmesi ve Değerlendirilmesi Hakkında Araştırma ve İnceleme Raporu**, Rapor Tarihi: 26.11.2008 Sayısı: 2008/1.
- TANIR F., 2009; “Madenlerde İş Sağlığı ve Güvenliğine Bakış”, Maden İşletmelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Adana.
- TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, **3. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Ekim 2011, Çanakkale.
- Türkiye İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası (İNTES), **Genel Ekonomik Veriler İnşaat Sektörü Sorunları ve Çözüm Önerileri**, Mayıs 2011.

WEB KAYNAKLARI

- İNCİROĞLU Lütfi, Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberi, “Yeni İş Sağlığı Ve Güvenliği Yasası ne getiriyor?” 3 Ekim 2012, <http://sgkrehberi.com/makale/116/>, Erişim tarihi: 25.12.2012
- 5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/06/20060616.htm>